

TURIZMUS MUNKAERŐPIACA MAGYARORSZÁGON

ÁGAZATI ELEMZÉS

2006

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	3
1. A turizmus szerepe a gazdaságban	5
2. Foglalkoztatás	6
3. Munkaerőpiaci jellemzők	8
4. Bérek, jövedelmek	10
5. Munkaerő-forgalom, munkanélküliség	11
6. Munkahelyi érdekvédelem	12
7. Oktatás, szakképesítés	13
8. Főbb regionális jellemzők	14

Vezetői összefoglaló

Turizmus jelentős szerepe a magyar gazdaságban

A turizmus nem jellemezhető hagyományos módon: a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (H) ágazatként. A különböző ágazatokban foglalkoztatott munkaerő turizmushoz kapcsolódó teljesítményei, a turisták által igénybevett heterogén szolgáltatások, termékek összességét a Turizmus Szatellit Számlarendszer módszertana segítségével lehet kimutatni. Ez alapján az összes hazai turisztikai fogyasztás mintegy 1000 milliárd forintot tesz ki, amely eléri a GDP 8.8%-át (a vendégek nem-turisztikai jellegű fogyasztásait is figyelembe véve ez az arány eléri a 11.9%-ot).

A foglalkoztatottak 10%-a a turizmusban

A turizmus a munkaigényes tevékenységek összessége: 2005-ben mintegy 400 ezer főt foglalkoztatott a turizmus, amely a nemzetgazdaság egészét tekintve eléri annak 10%-át (A tovagyrúzó hatásokat is figyelembe véve ez az arány eléri a 13-14%-ot is). A turizmusban foglalkoztatott munkaerőnek csupán alig több mint egyharmada köthető a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazathoz. Ebben az ágazatban az átlagosnál gyorsabban bővül a foglalkoztatottság (az utóbbi három évben 15%-kal, főként a többet foglalkoztatott nők körében).

Magasabb minőség, nagyobb jövedelmezőség

A turizmusban a magasabb igény kielégítése (magasabb szolgáltatási kategória) nagyobb fajlagos munkaerő-igényességgel, ugyanakkor még nagyobb (8-10-szeres) jövedelemtermelő-képességgel jár együtt. Ennek összességéért a munkatermelékenység 2-3-szorosa a magasabb kategóriák esetében.

Több műszak, alacsony átlagfizetés, jellemző az adózáson kívüli jövedelem

A turizmust a kis- és mikrovállalkozások túlsúlya jellemzi. A minőségi irányú szerkezetátalakulás hatására nő a társas és csökken az egyéni vállalkozások aránya. Ez a szervezeti szétaprózottság a tevékenység, technikai fejlődés korlátja, a munkavégzés és érdekvédelem nehezítő körülménye. Magas a több műszakos munkarend, az éjjeli, a hétvégi munka aránya. Ugyanakkor az átlagkeresetek „hagyományosan” a legalacsonyabbak az ágazatok között. A hivatalos kereseteket a vendégektől kapott „borravalók”, és egyéb nem adózó jövedelmek egészítik ki. Magas a feketemunka aránya is. Összességében a turizmusban dolgozók megélhetési biztonsága nem kielégítő. A munkaforgalom intenzív, főként az egyes szakterületeken belül. A turizmusból az átlagosnál kevesebb férfi, illetve több női munkavállaló származik. A turizmus kisvállalkozásiban szűkkörű a kollektív szerződési lefedettség. A Turizmus-Vendéglátás Ágazati Párbeszéd Bizottság működésétől javulás várható.

Megfelelő a képzés, helyenként túlképzéssel

Bővülő képzési feltételek, főként a felsőfokú oktatásban (40%-os arány), ami helyenként túlképzést jelent. Divatszakma, a végzett szakemberek egy része a szakterületén kívül vagy külföldön helyezkedik el. Folyamatos és gyakorlatorientált a szakirányú továbbképzés.

Budapest húzza a magyar turizmust

A turizmusban Budapest (Közép-Magyarország régió) meghatározó szerepet játszik, a fejlődés egyik fő hajtóereje. Dunántúl régiói Budapestnél nagyobb kereskedelmi szálláshely-kapacitással rendelkeznek, azonban ezek összetétele kedvezőtlenebb. A Balaton turisztikai vonzereje visszaesett. A magánszálláshelyek viszonylag kevés regisztrált vendéget fogadnak. Kelet-Magyarország turisztikai fejlettsége a központi és a nyugati országrészhez hasonlóan elmaradottabb. Kisebb a fogadóképesség, amit szerényebb színvonalú, felújítandó szálláshelyek alkotnak.

1. A turizmus szerepe a gazdaságban

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás kiterjesztése a turizmusra

A turizmus nem jellemezhető hagyományos szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatként, mivel a Magyarországon utazó külföldi és belföldi - turisztikai motivációval rendelkező – vendégek által igénybe vett szolgáltatások és termékek heterogének, különböző ágazatokban foglalkoztatott munkaerő teljesítményei. Magyarországon a turizmus hosszú idő óta növekvő, napjainkban kiemelkedő szerepet tölt be a nemzetgazdaságban. Ezért alapvetően fontos, hogy egy új módszertan kidolgozásával lehetőség nyíljon a turizmus tényleges nemzetgazdasági szerepének bemutatására (GDP, foglalkoztatottság, beruházások, fogyasztás, etc.), a kereslet-kínálat, és az egyéb tényezők elemzésére

A kiterjesztés eszköze a TSzSz

A turizmus gazdaság teljeskörű információjára a nemzetközi szervezetek - a tagországok bevonásával – kidolgozták a Turizmus Szatellit Számlarendszert (TSzSz), amely integrálja a turizmushoz kapcsolódó gazdasági területeket, kiemeli, összefoglalja a turizmus részét képező statisztikákat. Ez lehetővé teszi, hogy a turizmusról átfogó, konzisztens kép alakuljon ki

Egyik legjelentősebb interszektorális gazdasági terület

A Turizmus Szatellit Számlarendszer módszertana alapján számítva az összes hazai turisztikai fogyasztás (a külföldieké és a belföldieké együtt) mintegy 1000 milliárd Forint, a nemzetgazdaságának 8.8%-a (a külföldiek és a belföldiek nem turisztikai jellegű fogyasztásával együtt ez az arány 11.9%). A turizmus ilyen nagymértékű súlya felveti a turizmusa, infrastruktúrára alapozott gazdaságfejlesztési stratégia kidolgozásának lehetőségét is.

Meghatározó a szerepe a munkaerőpiacon

A turizmus a szolgáltató szféra részeként munkaigényes tevékenységek összessége. 2005-ben a turizmusra jellemző ágazatokban 400 ezer fő (teljes munkaidő egyenértékesre számítva) a foglalkoztatottak száma, amely a nemzetgazdaság foglalkoztatottjainak egytizede. A közvetett, tovagyrúzó hatásokat is figyelembe véve a foglalkoztatottak mintegy 14%-a dolgozik a turizmusban, tehát az ágazat munkahely-teremtő, megélhetést biztosító szerepe meghatározó jelentőségű (A rész- és idényfoglalkoztatást is tekintve a családok egynegyedének származik közvetlenül vagy közvetve jövedelme a turizmusból).

1. táblázat: Foglalkoztatottak, 2004

	Összesen	Férfi	Nő
Turizmusra jellemző ágazatok (1000 fő)	308	187	121
Nemzetgazdasági arány (%)	8,3	8,9	7,6

Forrás: KSH Magyarország turizmus szatellit számlái, 2006

2. Foglalkoztatás

A turizmusban foglalkoztatottak több mint harmada a szálláshely-szolgáltatási, vendéglátási ágazatban dolgozik

A turizmus interszektorális területének jelentős része a szálláshely-szolgáltatási és vendéglátási (H) ágazatban jelenik meg. Az ágazatban foglalkoztatottak száma 2005-ben 154 ezer fő volt¹, ami a turizmus összes foglalkoztatottjának kevesebb mint fele. Az ágazatból a vendéglátás jelentős része nem turisztikai keresletet elégít ki (pl. munkahelyi vendéglátás, helyi lakosság étkezése, etc.). Ezért az ágazat turisztikai célú foglalkoztatottjainak száma a teljes turizmusnak alig több mint harmada.

A foglalkoztatás bővülése az átlagosnál gyorsabb

A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás foglalkoztatottjainak száma 2002 és 2005 között mintegy 20 ezer fővel, vagyis 15%-kal nőtt, miközben a foglalkoztatottság a nemzetgazdaság egészében nem változott lényegesen. Az ágazat szakmai sajátossága, hogy egyre több nőt foglalkoztatnak, mint férfit.

---

¹ A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozásokban

2. táblázat: A foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban, 2002-2005 (1000 fő)

	Összesen	Férfi	Nő	Nemzetgazdasági arány (%)
2002	133,7	64,2	74,8	3,5
2003	139,4	59,7	79,7	3,6
2004	148,8	62,6	86,2	3,8
2005	154,3	70,8	83,5	4,0

Forrás: KSH Munkaerőpiaci helyzetkép, 2005

A fogadóképesség hatása a foglalkoztatottságra

A turizmus fejlődését az évtizedben az tette lehetővé, hogy jelentős fejlesztéseke történtek a fogadóképesség (pl. szállásférőhelyek) és az infrastruktúra, illetve a foglalkoztatottság bővítésében. A legjelentősebb, az ágazat versenyképességét alapvetően befolyásoló átalakulása a szálláshelyek minőségi szerkezetében, a szolgáltatások választékában történt. A kínálat minőségének átalakulása egybeesett keresleti módosulásával, és az olcsó légi közlekedés terjedésével. ez a szinergikus kölcsönhatás fejezi ki a jelenlegi turisztikai fejlődés legfontosabb jellemzőjét.

Minőségi turizmus nagyobb munkaerő-igényesség és termelékenység

A fogadókapacitások összetételének minőségi irányba történő átalakulása növelte a munkaerő iránti keresletet, mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt. Ugyanis a magasabb kategóriájú (minőségű) szálláshelyek fajlagos munkaerőigénye kétszer-háromszor nagyobb az alacsonyabb komfortfokozatú szálláshelyekénél. Ugyanakkor a kétszer-háromszor magasabb munkaigényesség, nyolc-tízszor magasabb jövedelemtermelő képességgel jár együtt, ami a magasabb kategóriájú szálláshelyek kétszer-háromszor magasabb munkatermelékenységét is kifejezi egyben.

3. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek fajlagos munkaerőigénye és jövedelmezősége, 2005

	Egy szobára jutó alkalmazott (fő)	Egy szobára jutó szállásdíj bevételek (ezer Ft)
Szálloda	0,5	2242
ebből:		
5*	0,7	7744
4*	0,6	2962
3*	0,4	1288
2*	0,4	702
1*	0,2	526
Panzió	0,3	624
Egyéb	0,2-0,3	300-500
Összesen	0,4	1646

Forrás: KSH, Turizmus tájékoztatók

3. Munkaerőpiaci jellemzők

Kis- és mikrovállalkozások túlsúlya

A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban a vállalkozások zöme (95.5%-a) 4 főnél kevesebbet foglalkoztató, egyéni-családi kis (mini) szervezet. Ennek a szervezeti szétaprózottságnak alapvető befolyása van a munkavégzés körülményeire, szervezettségére, a termelékenység és technikai fejlődés alakulására. Az utóbbi években csökken az egyéni és nő a társas vállalkozások aránya, ami összefügg a minőségi jellegű (magasabb igényeket kielégítő) turisztikai kínálat térhódításával. A szállodai szolgáltatások területén a szervezetek négyötöde társas vállalkozás, ezen belül 3-4%-a 50 főnél többet foglalkoztat.

4. táblázat: A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás szervezeti struktúrája (év vége, ezer vállalkozás)

	Egyéni vállalkozás	Társas vállalkozás	Összesen	Ebből: 4 főnél kevesebbet foglalkoztató
2002	61,3	18,4	79,7	76,4
2003	60,2	19,2	79,4	76,0
2004	58,2	20	78,2	74,7
ebből:				
Szálloda, ifj. turistaszállás	0,5	2,2	2,7	2,0
Egyéb szálláshelyek	34,8	1,2	36	35,8
Étkezőhelyek	13,2	11,3	24,5	22,2

Forrás: KSH, Turisztikai Statisztikai Évkönyv

Több műszak, éjjeli, hétvégi munka

A szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás jellemzője a rész- és időnyfoglalkoztatás, a rugalmas szerződések, a többműszakos munkarend, az éjjeli, hétvégi munkavégzés, és a fekete (szerződés nélküli) foglalkoztatás. Az egyműszakos munkarend az ágazatban a legalacsonyabb (46-47%), a hétvégi munka (két és három műszak keretében) a legmagasabb (31-32%). A nők munkarendje a férfiakénál valamivel kedvezőbb. A fizikai foglalkozások körében több a 2-3 műszak hétvégi munkával. A magasabb iskolai végzettségűeknél pedig szélesebb körben elterjedt a kevésbé kötött, rugalmas munkaidő. A magyar turizmus vonzerejének, a kereslet motivációjának, területi szerkezetének átalakulásával a hosszabb tartózkodással járó „főutazások” visszaszorulásának, a rövidebb időtartamú, megváltozott célú(ún második-harmadik) utazások előtérbe kerülnek, ami a turizmus szezonális jellegét valamelyest mérsékli.

5. táblázat: Munka és műszakrend, 2004 (%-os megoszlás)

	Szálláshely- szolgáltatás, vendéglátás	Nemzetgazdaság, összesen
Egyműszakos	46,5	71,2
Két-három műszakos	35,4	19,7
ebből		
hétvégi munkával	31,5	12,3
hétvégi munka nélkül	3,9	7,4
Egyéb	18,1	9,1

Forrás: KSH, Műszakrend, szervezettség, 2005

Az ágazatban a munkafeltételekkel a férfi foglalkoztatottak 84%-a, a nők 88%-a elégedett (az elégedettségi aránya a nemzetgazdaság egészében ennél magasabb:92%). A túlórázók aránya 6%, ami az átlagosnál magasabb. A túlórák egyharmada nem fizetett túlóra.

4. Bérek, jövedelmek

*Alacsony keresetek,
magas kiegészítő
jövedelmek*

A szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban teljes munkaidőben foglalkoztatottak átlagkeresete „hagyományosan” egyike a legalacsonyabbnak a nemzetgazdaság ágai között. A bruttó átlagkereset a nemzetgazdasági átlagnak alig több mint 60%-a, míg a női átlagkereset a férfiak átlagkeresetének a háromnegyede. Emellett a fizikai foglalkozásúak a szellemi foglalkozásúak bérének felét keresik meg átlagosan. A tényleges jövedelmek nem tükrözik az ágazati, és szálláshely-szolgáltatáson belüli kereseti arányokat. A hivatalosan kifizetett béreket – munkahelytől, beosztástól függően – vendégektől kapott „borravalók”, egyéb nem adózott jövedelmek egészítik ki. A feketegazdaság aránya a GDP-hez mérve az átlagosnál magasabb, 16-17%.

6. táblázat: A szálláshely-szolgáltatásban és a vendéglátásban teljes munkaidőben foglalkoztatottak bruttó havi átlagkeresete, 2002-2004 (ezer Ft)

	Fizikai	Szellemi	Együtt
2002	64	130	81
2003	67	148	87
2004	70	150	90
ebből:			
szállodák	90	192	123
ifj.-turista szállás	72	123	92
kemping	64	121	94
egyéb szállás	75	156	139
étkezőhelyi vendéglátás	61	106	67
2005	76	164	96

Forrás: KSH Turisztikai Statisztikai Évkönyv

5. Munkaerő-forgalom, munkanélküliség

Intenzív, ágazaton belüli munkaerőmozgás

A turizmusra legjellemzőbb (legszorosabb kapcsolatban lévő) ágazatban évente a foglalkoztatottnak mintegy tizede változtat munkahelyet. A szálláshely-szolgáltató és vendéglátó ágazat népszerű az álláskeresők körében, amit az is mutat, hogy a munkaerő-forgalom egyharmada származik az ágazaton kívüli területekről, kétharmada pedig az ágazaton belül marad (A munkáltató változik, de a foglalkoztatott tevékenységi, szakmai területe változatlan marad.).

7. táblázat: Munkaerő-forgalom a szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban (1000 fő)

	Érkezők összesen	Ebből:			
		Az ágazatból	Feldolgozóiparból	Kereskedelemből	Oktatásból
2002	14,4	10,8	0,7	1,2	0,7
2003	16,0	11,2	1,4	2,0	0,3
2004	14,8	10,5	1,2	1,1	-
	Távozókat összesen	Ebből:			
		Az ágazaton belül marad	Feldolgozóiparba	Kereskedelembe	Oktatásba
2002	14,8	10,8	0,9	1,1	0
2003	17,3	11,2	1,7	0,7	0,6
2004	16,2	10,5	1,6	2,5	0,1

Forrás: Munkaerő-forgalom, 2002-2004

Turizmusból kevesebb férfi, több női munkanélküli

A szálláshely-szolgáltatásban és a vendéglátásban foglalkoztatottak köréből kikerülő munkanélküliek aránya mintegy 6%, nagyjából megfelel a foglalkoztatási arányoknak. Ennél a férfiak munkanélküliségi rátája alacsonyabb és kedvezőbben alakul, míg a nőké magasabb, illetve emelkedőtendenciát mutat. A turizmussal legszorosabb kapcsolatban levő ágazatokban a foglalkoztatás elvesztése nagymértékben függ a turisztikai kereslet szezonális jellegétől, az adott szakmai terület (pl. alacsonyabb kategóriájú magán szálláshely, vendéglátás) versenyképességétől, illetve a térség turisztikai versenyképességétől, általános hátrányos helyzetétől. Kedvező, hogy a turizmussal összefüggő szakmákban az átlagosnál könnyebb a külföldi munkavállalás (nyelvismeret, megfelelő szakképzettség birtokában).

8. táblázat: Munka és műszakrend, 2004 (%-os megoszlás)

	Munkanélküli a szálláshely-vendéglátás ágazatból			Az összes munkanélküli %-ában		
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
2002	4,6	6,3	10,9	4,1	8,3	5,8
2003	3,6	5,9	9,5	3,3	7,6	5,1
2004	4,3	7,4	11,7	4,1	8,6	6,1

Forrás: KSH Munkaerőpiaci helyzetkép 2005

6. Munkahelyi érdekvédelem

*Kisvállalkozásokban
szűkkörű kollektív
szerződési,
érdekvédelmi
lefedettség*

A munkahelyi szervezettség kiépülését a kis-törpe vállalkozások túlsúlya, a szervezeti tagoltság, az idénymunka, a rugalmas munkavégzés, az illegális foglalkoztatás (feketemunka) nehezíti. A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban az alkalmazottak 8%-ára vonatkozik kollektív szerződés és a felmérések szerint a munkahelyek 6%-ánál mutatható ki a szakszervezeti jelenlét, a gazdálkodó szervezetek 4-5%-ában működik üzemi, illetve közalkalmazotti tanács. A munkahelyi szervezettség a turizmus szakterületein (az építőiparhoz hasonlóan) a legkisebb. Megfigyelhető a béralkuk individualizációja, a Kollektív alku decentralizációja. Viszonylag kevesen (a felmérések szerint a megkérdezettek 3-4%-a) érzékeli a kollektív szerződések hatását a munkabérrre és a munkafeltételekre.

9. táblázat: Érdekvédelem helyzete (%)

Kollektív szerződés			
	Érvényben van	Nincs érvényben	Nem ismert
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	7,9	72,6	19,5
Nemzetgazdaság	25,2	48,2	26,6
Szakszervezet			
	Működik	Nem működik	Nem ismert
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	7,4	82	10,6
Nemzetgazdaság	33	54,3	12,7

Forrás: KSH Munkaerőpiaci tükör, 2005

*Új ágazati
érdekegyeztetés*

A munkahelyi érdekvédelem megerősödése várható attól, hogy a Turizmus-Vendéglátás Ágazati Párbeszéd Bizottság (az Idegenforgalmi Munkaadók Országos Szövetsége, a Vendéglátó és Idegenforgalmi Szakszervezet részvételével), 2004-ben elfogadta működési szabályzatát. Albizottságai megkezdték egyeztetéseiket, mint például

utazási irodák: a szolgáltatás minőségének garanciáiról;

szállodák: a kategóriába sorolástól függő munkafeltételek szabályozásáról, az éjszakai munkavégzésről, a bérrendszerrel kapcsolatban a forgalomtól függő pótlékról és a borraivalóról;

vendéglátás: a számlaadásról.

7. Oktatás, szakképesítés

Összetett szolgáltatások sokirányú szakmai utánpótlás-igénye

Bővülő, színvonalasabb, tagoltabb és piacorientáltabb szak- és felsőfokú képzés

Bővülő képzési lehetőségek: turizmus 10%-os részaránya a szakképzésben

A turizmus által nyújtott szolgáltatások összetett, sokrétű jellegével összhangban a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban, és ehhez kapcsolódóan sokféle szakmai képzettségű személyt alkalmaznak. Ezért a turizmus és a vendéglátás, alap-, közép- és felsőfokú intézményein kívül más oktatási-képzési területeken végzetek iránt is jelentős a munkaerő-kereslet.

Az utóbbi években a turizmus (szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás) részéről a különböző szintű szakemberek iránt megnőtt a kereslet, nagyrészt az EU-csatlakozással járó minőségi szolgáltatások térnyerésének eredményeként. A fejlődés fő jellemzői a következők:

A korábban Budapestre koncentrált képzés mellett új vidéki turisztikai képzési központok alakultak ki (pl. Székesfehérváron, Veszprémben, Kaposváron, Pécsen, Szolnokon, Nyíregyházán).

Az állami képzés mellett az oktatási tevékenységbe bekapcsolódtak az alapítványi intézmények (Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája, Kodolányi János Főiskola, Harsányai János Főiskola).

A nappali képzés mellett ismét előtérbe került a felnőtt képzés (pl. levelezős, esti tagozatok, intézményi, vállalati továbbképzések).

A képzés szakmai jellegi és szintje a piaci kereslethez jobban alkalmazkodóvá, illetve tagoltabbá vált.

A képzésben részt vevők egyre inkább a nemzetközi standardoknak megfelelő ismeretekhez jutnak, egyre többen vesznek részt külföldi képzéseken, illetve szakmai gyakorlaton.

A 2004-2005-ös tanévben turisztikai szakképzésben részesült 20 ezer hallgató, közülük 7 ezren szakvizsgát tettek. A felsőfokú oktatási intézményekben 12400 idegenforgalmi menedzser tanul, közülük 1732 szerez diplomát. A turizmus részaránya a szakképzésben már meghaladja a 10%-ot, míg a felsőfokú szakképzésben a 4%-ot. Ez a közelmúlthoz képest jelentős előrelépés, erőteljesen javítja a szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban foglalkoztatottak szakmai színvonalát, szélesíti az idegen nyelvet beszélők körét. A felsőfokú képzés gyors növekedése helyenként túlképzéshez vezetett.

10. táblázat: Turisztikai oktatás, szakképzés, 2004/2005

	Tanuló, hallgató	Vizsgázott, végzett
Szakképzés (ISCED kóddal)		
811 Szálloda-étterem	13855	5155
812 Utazás, turizmus	6484	1919
Együttesen	20339	7074
Felsőfokú oktatás (ISCED kóddal)		
811 Szálloda-étterem	3201	408
812 Utazás, turizmus	12388	1324
Együttesen	16589	1732

Forrás: OM Oktatási Évkönyv 2004/2005

8. Főbb regionális jellemzők

Közép-Magyarország (Budapest) vezető szerepe, a fejlődés motorja

Magyarország turisztikai vonzerejében hagyományosan meghatározó szerepet játszik Budapest és a Balaton térsége. Az utóbbi években a vendégforgalom bővülését – elsősorban Budapesten és a magasabb kategóriájú szállodákban – az ez lehetőségre, hogy jelentős fejlesztések történtek a szálláshelyek minőségi szerkezetének, a szolgáltatások választékának javítása céljából. Ez a kínálati átalakulás egybe esett az kereslet módosulásával, az olcsó légi közlekedés térnyerésével. A kínálat és a kereslet minőségi irányú átalakulásának együttes hatására az utóbbi években Budapest vendégforgalma turisztikai teljesítménye a többi régiót, üdülőkörzetet meghaladó mértékben nőtt, ugyanakkor a Balaton, illetve a nyári vízparti üdülés szerepe némileg visszaesett. A belföldi turizmus erőteljesebb bővülésének fontos hajtóereje a minőségi szálláshelyek és a gyógyturizmus felé fordulás mellett a Balaton és Közép- és Nyugat-Dunántúl térségében a vízparti-hegyi üdülés újbóli fellendülése.

Magas kategóriájú szállodák térnyerése

A tervezési-statisztikai régiók közül kiemelkedő fontosságú Közép-Magyarország, ezen belül Budapest. Ide koncentrálódik a vendégforgalom egyharmada, a kereskedelmi szálláshelyek bevételeinek 60%-a. ez a koncentráció a magasabb kategóriájú (egész évben jól kihasználható és nagy jövedelmezőségű, 4-5 csillagos) szállodák szinte monopol helyzetével függ össze. A kereskedelmi szálláshelyek 15%-a található Közép-Magyarország régióban, ahol a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban dolgozók mintegy harmadát foglalkoztatják.

Dunántúl nagyobb vendégfogadó kapacitása

Dunántúl régiói a közép-magyarországinál magasabb kereskedelmi szálláshely-, fogadókapaacitással rendelkeznek. A szálláshelyek között azonban kevesebb a szálloda és ezen belül alacsonyabb a magasabb kategóriájú szálláshelyek száma, aránya (Ilyen szálláshelyek nagyrészt gyógy/welness szolgáltatásokkal épülnek.).

Kelet-Magyarország megkezdte a felzárkózást

Kelet-Magyarország turisztikai fejlettsége a nyugati térségeknek csupán a felét éri el. Kiseb a fogadókapaacitás, amit túlnyomórészt a szerényebb igények kielégítésére alkalmas szálláshelyek alkotnak. A jövedelemtermelő-képességhez, a fogadókapaacitáshoz mérten viszonylag magas a foglalkoztatottság, szerényebb átlagkeresetek mellett. Kelet-Magyarország turisztikai felzárkózása megkezdődött, amit a magasabb kategóriába tartozó szálláshely-szolgáltatáshoz, vendéglátáshoz kapcsolódó fejlesztések, valamint a szakképzés és a felsőfokú oktatás gyors terjedése is jeleznek. A térség turisztikai megközelíthetősége az autópálya építkezésekkel javul.

11. táblázat: A vendégforgalom, fogadóképesség és foglalkoztatottság régióként

	Vendég- éjszakák száma, 2005	Kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma, 2004	Szálláshely- vendéglátás, alkalmazottak száma, 2004	Szálláshely- vendéglátás, alkalmazottak bruttó átlagkeresete, 2004
	(millió éj)	(ezer db)	(ezer fő)	(ezer forint)
Közép- Magyarország	7,0	51,9	30,1	104
Közép- Dunántúl	2,4	56,3	8,6	83
Nyugat- Dunántúl	3,6	58,9	10,3	86
Dél-Dunántúl	2,2	65,4	6,9	81
Észak- Magyarország	1,5	35,8	7,4	80
Észak-Alföld	1,6	37,6	9,0	82
Dél-Alföld	1,1	30,5	8,5	77
Magyarország összesen	19,3	336,5	80,7	90

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyv 2004; Munkaügyi Adattár 2005, Turizmus 2005; Megjegyzés: az alkalmazottak száma (80.7 ezer) az összes foglalkoztatott (148.8 ezer) 54%-a.